

Forfatter: Ewald, Johannes

Titel: Udrag fra Levnet og Meeninger (DK)

Citation: Ewald, Johannes: "Herr Panthakaks Historie og Meeninger", i Ewald, Johannes: *Herr Panthakaks Historie og Meeninger*, udg. af Johnny Kondrup , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, i samarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1988, s. 106. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-ewald01dkval-shoot-idm140540297290112/facsimile.pdf> (tilgået 20. april 2024)

Anvendt udgave: Herr Panthakaks Historie og Meeninger

lovet mine Læsere; men ved en stor Deel af mine Handlinger, selv imod Sandsynligheden – En Aarsag meer, hvorfor det tillig maac anlegges! – Imidlertid koster det min naturlige Stolthed meget – det er ikke et ringe Offer, som jeg bringer Sandheden, Vindommen og Dyden – Lad dette forsoner, siger Clarices Lovelace, i det han skal døe af det Saar, som han har faaet i en Duel – Lovelace er en Nar, om han troer, at hans infame, nederdrægtige, umenneskelige Blod, kan toe hans skidne Sjæl reen i den Allerhelligstes Øyne – Og jeg vilde være en Nar, om jeg troede, at det langt ædlere Blod, som nu farver mine Kinder, skulde kunde aftoe de Pletter, hvormed den ædle, den i sig selv uskyldige Drue-Saft, altforofte har besmittet mig – Ney, ney dyrebareste Forsoner! – men du veedst, og jeg veed et Blod, som kan, som skal aftoe dem – Men umueligt er det nogentid at naae vort store Mynsters, den kjerligste, den ædelste Menneske-Vens Fod-Spor, uden at elske sine Brødre – Og hvorledes kan man elske dem, naar man ikke i det mindste stræber, at gjøre dem de Feyl, som man har begaaet, og som man kun kan angre, saa uskadelige som mueligt? – Men mig, som fra andre Sider, har gjort mig bekjendt og synlig for mange paaligger dette meer end andre – Jeg lider derunder; men just dette giver mig den sødeste Trøst, den fasteste Overbeviisning, at jeg efterkommer min Pligt; – fordi den er en Pligt – Og naar jeg engang fuldkommen har udviklet det Træk, som Historiens Regler nu kun tillade mig at anlegge; saa skal min Ydmygelse allene kunde give mig Drisighed nok at sige til eder, mine medlidende Brødre – Lad dette forsoner! –

Fra den første Tid af, hvori jeg kan erindre mig selv, og hvori jeg kjendte stærke og spiritueuse Drikke, har jeg altid været en determinert Elsker af dem – Det var maaskee kun at smigre mig selv, maaskee det og var at tale ugrundet; om jeg sagde, at mit cholericke Temperament, min tørre og heede Complexion havde nogen Skyld heri – Jeg vil for troe, at den første Kilder, som min Sjæl har følt, ved de nye, de besynderlige, de store og ædle Billeder, som uøklækkede af Viinens Heede sværmede omkring den – at det første vellystfulde epanchement, den ulmende, varme, smeltende Udvidelse, som mit Hjerter fornem ved den fremmede Ild; har forført mig til at anstille nye Forsøg – og at disse, da de lykkedes ligesaavel, efterhaanden har gjort mig det trygt, sædvanligt og nødvendigt at anstille fleer; uden at tilsidst enten Stregen, eller den RendeSteen, den AfGrund, som laae

bag ved Stregen kunde skrælle mig derfra – Hvad det første betref-fer, saa er det vist, at min Sjæl altid har fundet en usigelig Fornøielse, i det besynderlige, det usædvanlige og det store; i det, som Indbildnings-Kraften selv sjelden seer uden fremmed Lys, og det, som man folgelig langt sjeldnere seer virkelig – Denne Tilbøielighed er gaaet saa vit hos mig, at det sædvanlige og daglige undertiden derover virkelig er blevet mig modbydeligt, og at jeg ikke sjelden har syntes mig en Borger af en anden Verden – Jeg har før talt noget om dette Hæng hos mig – Af denne Aarsag var det mig som et Barn, den største Vellyst at høre Eventyrer, da jeg blev en Dreng at læse Romaner, og da jeg blev ældre, at spille dem selv – Af denne Aarsag, synes mig virkelig endnu hver Nat, hver Søvn uheldig og spildt, hvori jeg ikke drømmer – Af denne Aarsag finder jeg i denne Time, en langt større Vellyst ved en halv Flaske Vin i min ensomme Grotte, end jeg skulde finde i det udsøgteste Selskab, af peene Nympher, eller af tørre Philosopher – Hvad Hjertets Udvidelse betreffer, saa tvivler jeg paa, at nogen Dødelig besidder et følsommere, sømmere, og – hvad skal jeg kalde det? – Kilderkjerere Hjerte, end jeg – Smertens Glæde selv, som nu næsten er den eneste, hvori det kan tage Deel; er det den saelligste Vellyst – men enhver søer Handling, som det føeler, er det en Straale af Himmelen; og i en Strom af Livets Kilde forvandles enhver Taare, som den afnoder mit Øye – Af denne Aarsag har jeg altid med en unævnelig Vellyst læst og hørt velskrevne Tragødicer; og da jeg blev ældre forsøgt at skrive dem selv – Af denne Aarsag troer jeg endnu, at jeg i det mindste har vant mig til at elske Viinen; fordi den i Mangel af store og rørende Handlinger, skaber dem for mit Hjerte; og hvor de virkelig har Sted, udvider det til at kunde nyde dem fuldkommen – Den synes mig – at forstaae her, som i alt det ovenanførte, naar det ikke gaaer over Stregen – at gjøre mig meer Opfindelsesfuld, meer skaberisk, dristigere, ædelmodigere, større og bedre, end jeg ellers skulde være – Thi man maae mærke, at Viinen vist aldrig har været nødvendig enten til at gjøre mit Hjerte følsomt, eller til at hjælpe min Indbildnings-Kraft i at udfinde nye Billeder – Men jeg taler her allene deels om en større Grad af følsomhed, en større Grad af OpfindelsesKraft; deels om visse uundgaachge dørske Øyeblik, hvori Hjertet er koldt og Forstanden slummer – Om jeg – som det kan være mueligt – endnu smigrer mig for meget, ved at holde disse Egenskaber for de første Kilder til den Svagheit, hvorom jeg taler –

saa beder jeg af Hjertet om Forladelse derfor; og jeg lover heiligt, at naar jeg ved en noeyere Provelse af mig selv opdager andre, jeg da uden mindste Forbehold skal aabenbare dem for mine Læsere, saa hellige, som de og maatte forekomme mig selv – For nærværende Tid troer jeg, at de selvsamme Hoved-Træk i min Sjæl fra Begyndelsen af ere Skyld i, at jeg er blevet en Roman-Ridder, en Poët og en Elsker af Viinen –

Man maae for alting noye legge Mærke til, at denne sidste Tilbøielighed, saalænge den ikke overskrider de Grændser, inden for hvilke jeg i ovenstaaende Paragraph har betragtet den, det er at sige, saalænge den frembringer de omtalte Virkninger, og ikke gaaer over Stregen; vist ikke i mine Øyne er en Feyl, som jeg enten formaaer at angre, eller har havt i Sinde at gjøre mine Brødre uskedelig, uden – – – *i Hensigt til dens Følger* – Dersom jeg oventil har kaldet den en Svaghed, saa er det blot fordi enhver sandselig Lyst egentlig er en Svaghed, og ikke fordi jeg skulde holde den for mindre tilladt, end nogen anden af de alleruskylidigste; uden forsaaavit, at jeg vist holder den for meer farlig – Dersom jeg altid havde ladet det blive, ved den uskyldige den ædle Vellyst, som jeg forðum drak ved min Hey, da skulde jeg intet havt at angre, intet at afbede – Der var paa det høieste ikke meer at sige paa mig i den Fald, end der er paa en, som finder Fornoyelse i at lade sig kløe paa Ryggen – Jeg har oventil sagt min Meening herom til min Vanddrikkere – Men det farlige! – Den ulyksalige Streg! – Heri bestaar heele Knuden – Man vil i det efterfølgende af denne Historie faae at see, hvorledes først Glæden selv og Ubesindighed, Selskaber, Leyligheder og Fristelser; siden Gjenvordighed, Kummer, Ærgrelse, Mismodighed og alle Hypochondriens Ulykker, Tid efter anden har drevet denne i sig selv uskyldige Lyst altfor ofte og altfor langt over den fatale Streg – og hvorledes Vanen tiisidst, og deraf fødte physiske, legemlige Nødvendigheder, har føroget og hardet den til en Grad, der har været stoer nok til at spille det for mig, som man i Almindelighed kalder sin timelige Lykke; stoer nok til at paalegge mig, at angre, afbede, og saavitsom mueligt at rette den –

Er denne Lyst da saa farlig for alle? – Eller er det mig allene, og faae andre ligesaa besynderlige som jeg, der har maattet underligge, under vore Sjæles stærkere Ild, under vores fleer og større Anfald af Luuner, og under den skjulte Kjæde af Hændelser, som vi kalde vor